

การค้นคว้าทางนิติศึกษากับปัญหาสังคม

๒๓๐๕๐๘

โดย
คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
๒๕๕๔
© สงวนลิขสิทธิ์ 2554

วิชานี้เรียนอะไร

- ▶ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำวิจัย
- ▶ ขั้นตอนการทำวิจัย
- ▶ การนำเสนองานวิจัย
- ▶ การอ้างอิงผลงานวิชาการ
- ▶ การทดลองทำวิจัย(จริง)และนำเสนอ
งานวิจัยต่อคณะกรรมการ

ผลการศึกษา

ประเมินผลผ่านเกรด A-F	เกณฑ์การให้คะแนน
A 80-100	การสอบกลางภาค ๓๐ คะแนน
B+ 75-79	การนำเสนอผลงานด้วยวาจา ๑๐ คะแนน
B 70-74	การประเมินผลจากรายงานวิจัย ๖๐ คะแนน
C+ 65-69	
C 60-64	
D+ 55-59	
D 50-54	
F < 50	

คณาจารย์ผู้สอน ในปีการศึกษา ๒๕๕๔

เกศรารัตน์ นำภาษามาครวนี้
เสริมประเด็นประชาธิปไตย กิติ
วรญา นำคนไร้รัฐมาร่วมคิด
ประสานเรื่องสิทธิไซรัด้วย จตุภูมิ
จักรกฤษ ช่วยเรื่องมหาชน
จิรประภา พูนเพิ่มผลชีวภาพ
ฉัตรพร เปิดกายพิลังงาน
ดรณิ สืบงานศาลแลสิทธิไทย
นฤมล ตรวจสอบสิ่งแวดล่อม

นาถนรินทร์ วางกรอบความคิดใ
นาถวดี ผลกอาญาให้ก้าวไกล
หริรักษ์ สนใจมุ่งทะเล
อำนาจการสรรสร้าง บัญรัตน์
หวัง ให้นิติทัน
เสริมความรู้ ให้เข้มเหมือนทะเล
สร้างประโยชน์ทุกถิ่นเขตทั่วชาติไทย

อ.ผู้ประสานงานรายวิชาประจำปี ๒๕๕๔
อ.จตุภูมิ ภูมิบุญชู

ความจำเป็นในการศึกษาในรายวิชา การค้นคว้าทางนิติศึกษากับปัญหาสังคม

- ▶ การศึกษากฎหมายในอดีตเน้นให้คนท่องจำตามๆกันมา โดยไม่คิด
ไม่วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และไม่มีการพัฒนา และค้นหาคำตอบใหม่ๆ
ให้กับสังคม
- ▶ สังคมไทยพัฒนาไปมากโดยกฎหมายไม่ได้พัฒนาตาม
- ▶ การร่างกฎหมายไทยและการใช้บังคับกฎหมายไทยไม่สอดคล้องกับวิถี
ชีวิตที่แท้จริงของคน
- ▶ กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาไม่สามารถกระจายการพัฒนา รายได้ การ
ยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศได้

ความจำเป็นในการศึกษาในรายวิชา การค้นคว้าทางนิติศึกษากับปัญหาสังคม

- ▶ Rosco Pound “Law as a Social engineering”
กฎหมายคือ วิศวกรรมสังคม (วิศวะ = ผู้สร้าง)
- ▶ เราอยากให้สังคมเป็นอย่างไร อยากให้พัฒนาไปในทิศไหน เราต้องสร้าง
เราต้องคิด เราต้องหาคำตอบ และเราต้องลงมือทำ ไม่ใช่คอยโดยไม่ทำ
อะไร
- ▶ จะทำอะไรขึ้นมอย่างหนึ่ง เราต้องม้องค์ความรู้ และข้อมูลที่ถูกต้อง
- ▶ จะแก้ปัญหาส่วนตัว และส่วนรวมได้ต้องมี....

สิ่งที่นี้ลิตต้องมี “คุณลักษณะ” คือ

- ▶ ความสนใจ ใฝ่รู้ในเรื่องต่างๆ (ที่เป็นประโยชน์)
- ▶ มีความละเอียดรอบคอบ
- ▶ ช่างสังเกต
- ▶ รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุผล
- ▶ “คน” เป็น และ “ควา” เป็น

Preparing for the future
through ancestry

เปิดฉากการเรียน

การวิจัยคืออะไร

มีหลายความเห็น เช่น

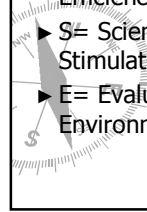
- ▶ การวิจัย คือการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการหรือทำให้เกิดประโยชน์ทางปฏิบัติ ด้วยกระบวนการอันเป็นที่ยอมรับในวิทยาการแต่ละสาขา
- ▶ การศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ต้องการได้คำตอบมาเพื่อใช้ในเชิงองค์ความรู้หรือปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนา โดยมีกระบวนการในการหาคำตอบที่เป็นที่ยอมรับในศาสตร์สาขาวิชานั้นๆ

Research : Meaning

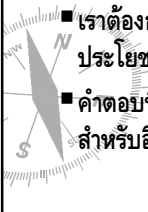
- ▶ R = Recruitment and Relationship
- ▶ E = Education & Efficiency
- ▶ S = Science & Stimulation
- ▶ E = Evaluation & Environment
- ▶ A = Aim & Attitude
- ▶ R = Result
- ▶ C = Curiosity
- ▶ H = Horizon

R+E+S+E+A+R+C+H

คำถามสำคัญ

- ▶ ทำไม่ต้องทำวิจัย
- ▶ คนเราไม่ได้รู้ทุกอย่างในโลกนี้
  - สิ่งที่เราอาจจะไม่ใช่ความจริงเสมอไป
  - เราต้องการหาคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพื่อนำมาใช้ประโยชน์
  - คำตอบที่ถูกต้องสำหรับช่วงเวลาหนึ่งนั้นอาจจะไม่ถูกต้องสำหรับอีกช่วงเวลาหนึ่งก็ได้

ประเภทของการทำงานวิจัย

- ▶ การจำแนกประเภทงานวิจัยขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งจำแนกประเภท
- ▶ เราจำเป็นต้องจำแนกประเภทเพื่อทราบถึงวิธีในการศึกษาวิจัย
- ▶ อยู่ยัดมันลือมัน งานวิจัย 1 เรื่องอาจจัดเป็นได้หลายประเภท
- ▶ ประเภท ไม่ได้บ่งบอก “คุณภาพ” ของงานวิจัยเสมอไป

ประเภทของการวิจัย :
แบ่งตามวิธีเก็บข้อมูล / แหล่งข้อมูล / ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล

<p>แบ่งตามวิธีเก็บข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ▶ 2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ▶ 3) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ▶ 4) การวิจัยเชิงสังเกต (Observatory Research) 	<p>แบ่งตามแหล่งข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ การวิจัยเชิงปฐมภูมิ ▶ การวิจัยเชิงทุติยภูมิ <p>บ้างตามลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ การวิจัยเชิงคุณภาพ ▶ การวิจัยเชิงปริมาณ
--	--

ประเภทของการวิจัย : ลำดับเวลา

- 1) การวิจัยย้อนหลัง (Retrospective Res.)
- 2) การวิจัยไปข้างหน้า (Prospective Res./Cohort or Follow-up Study)
- 3) การศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross -Sectional Study)

ประเภทของการวิจัย :
แบ่งตามความมุ่งหมาย / แบ่งตามระเบียบวิธีวิจัย

<p>การแบ่งประเภทของวิจัยตามความมุ่งหมาย</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การวิจัยที่มุ่งใช้พยากรณ์ ๒. การวิจัยที่มุ่งใช้วินิจฉัย ๓. การวิจัยที่มุ่งอธิบาย 	<p>การแบ่งประเภทของวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ▶ การวิจัยเชิงพรรณนา ▶ การวิจัยเชิงทดลอง
--	---

ประเภทของการวิจัย :
แบ่งตามชนิดข้อมูล / แบ่งตามการนำผลวิจัยไปใช้

<p>แบ่งตามชนิดของข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ การวิจัยเชิงประจักษ์ ▶ การวิจัยเชิงไม่ประจักษ์ 	<p>แบ่งตามการนำผลไปใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ การวิจัยบริสุทธิ์ ▶ การวิจัยประยุกต์
--	---

การศึกษาวินิจฉัยศาสตร์

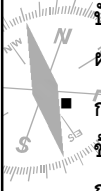
- ▶ **มิติที่ ๑ นิติศาสตร์โดยแท้** (Legal Science Proper)
- ▶ **มิติที่ ๒ นิติศาสตร์เชิงข้อเท็จจริง** (Legal Science of Facts)
- ▶ **มิติที่ ๓ นิติศาสตร์เชิงคุณค่า** (Legal science of Value)

การศึกษานิติศาสตร์โดยแท้

- ▶ (ศึกษาให้รู้กฎหมายและใช้กฎหมายเป็น)
  - เนื้อหาของกฎหมายมีอยู่อย่างไร
  - นิติวิธีของกฎหมาย (จะใช้กฎหมายกับคดีหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างไร)

การศึกษานิติศาสตร์เชิงข้อเท็จจริง

- ▶ (กฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรกับสังคม)
  - การศึกษากฎหมายความเป็นมาของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย ปัจจัยและสภาพของสังคมที่ทำให้กฎหมายเปลี่ยนแปลง และ ผลของกฎหมายกับสังคมในอดีต
  - การศึกษากฎหมาย ในฐานะที่เป็นข้อเท็จจริงในสังคม ข้อเท็จจริงใดที่ทำให้เกิดกฎหมายขึ้น และผลกระทบของ กฎหมายกับสังคมในปัจจุบัน (เน้นการเก็บสถิติ)

การศึกษานิติศาสตร์เชิงคุณค่า

- ▶ (การบัญญัติกฎหมาย,กฎหมายเปรียบเทียบ)
  - ควรจะมีหลักการอย่างไรในการบัญญัติกฎหมายสาขานี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน กฎหมายนี้ดีไหม กฎหมายนี้มีข้อเสียอย่างไร กฎหมายของเราต่างกับกฎหมายของประเทศอื่นอย่างไร

การวิจัยเชิงนิติศาสตร์

- ▶ ความเห็น อ. จิตติ ดิงศรัทย์
คำว่าวิจัยจะแปลมาจากคำว่า Research คำว่า Research แปลว่าค้นคว้า รวบรวมและทำโดยมีวัตถุประสงค์ และความประสงค์สักอย่างว่าเรา ต้องการจะค้นคว้าเรื่องอะไรให้มาอยู่ในที่เดียวกัน เมื่อค้นคว้ารวบรวมมาได้ แล้วก็จะมีการวิเคราะห์จากข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ออกมาว่า สิ่งที่เรารวบรวม มาได้นั้นมันบอกอะไรมาได้บ้างเกี่ยวกับข้อที่เราประสงค์จะทราบ สิ่งที่ตั้ง เป็นวัตถุประสงค์เอาไว้ในขั้นต้นนั้น เมื่อวิเคราะห์ออกมาแล้วนั้นจะออกมาผล เป็นหลักเป็นข้อคิด หรือเป็นเกณฑ์อะไรออกมาอย่างหนึ่งที่จะนำไปใช้ได้

การวิจัยเชิงนิติศาสตร์

- ▶ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำพิพากษาของ ศาลต่างๆ รวมทั้งการวิจัยเรื่องอื่นๆในแง่ของกฎหมาย เช่น การวิจัยดูว่า กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสตรียังเหมาะสมในปัจจุบันอยู่หรือไม่ (ซึ่งเป็นการ วิจัยทางสังคมวิทยากฎหมาย)

ส่วนประกอบของงานวิจัยทางกฎหมาย

- ▶ บทนำ
- ▶ ทบทวนวรรณกรรม (ทบทวนปัญหา ทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทบทวนความเห็นที่เกี่ยวข้อง)
- ▶ เปรียบเทียบ
- ▶ การวิเคราะห์
- ▶ สรุปและเสนอแนะ

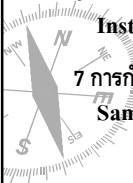
ขั้นตอนการทำการวิจัยต่างๆ ไป

- 1 การกำหนดเรื่อง และ ปัญหาการวิจัย (Research Problem/Question)
- 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)
- 3 การกำหนดตัวแปร(Variables) วัตถุประสงค์ (Objective)/ สมมุติฐาน (Hypothesis)

ขั้นตอนการทำการวิจัย (ต่อ)

- 4 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)
- 5 การออกแบบการวิจัย (Research Design)
- 6 การเตรียมและพัฒนาเครื่องมือวิจัย (Research Instrument)
- 7 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

ขั้นตอนการทำการวิจัย (ต่อ)

- 8 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)
- 9 การจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Processing and Analysis)
- 10 การแปลผล อภิปรายและสรุปผล (Interpretation, Discussion and Conclusion of Results)
- 11 การเผยแพร่ผลงานวิจัย (Reports and Presentation)

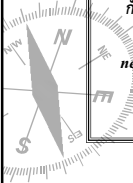

การเลือกเรื่องและปัญหาการวิจัย

(ข้อมูลส่วนนี้ปรับปรุงจาก

กัญญาดา อนุวงศ์ *power point* เรื่องความรู้พื้นฐานด้านการวิจัย

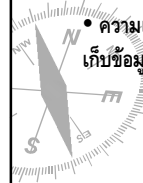
newsr.fda.moph.go.th/rumthai/userfiledownload/asu93dl.ppt)

การเลือกเรื่องเพื่อทำการวิจัย

เรื่อง?

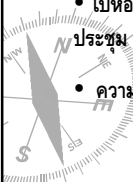
- ตรงกับประสบการณ์ ความถนัด และความสนใจ
- มีความสำคัญด้านการเพิ่มความรู้และ/หรือการแก้ปัญหา
- ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือเหมาะสมในแง่ความสามารถ การเก็บข้อมูล ความร่วมมือ ทรัพยากร ระยะเวลา อันตราย ฯลฯ

การเลือกเรื่องเพื่อทำการวิจัย (ต่อ)

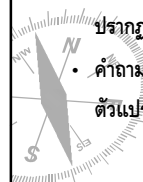
จะค้นหาเรื่องได้อย่างไร?

- เริ่มจากความสนใจหรือปัญหาที่อยากแก้ ทำเป็น list 2-3 เรื่อง กว้างๆ (อาจเริ่มจากการคุยกับผู้รู้หลายๆคน)
- ไปห้องสมุดหรือค้นเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารการวิจัย การประชุม เวทีอภิปราย ใหม่ๆมาอ่านเพิ่มเติม
- ความต้องการของแหล่งทุน

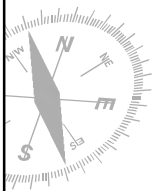
ปัญหาหรือคำถามการวิจัย

- ข้อสงสัย หรือคำถามย่อย ที่เกิดขึ้นแก่ผู้วิจัยเนื่องจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการของผู้วิจัยกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงแก่ผู้วิจัย
- ประเด็นย่อยในเรื่อง ที่ผู้วิจัยไม่เข้าใจ หรือไม่พอใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
- คำถาม (question) ที่ถามเกี่ยวกับตัวแปร หรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การกำหนดปัญหาการวิจัย (ต่อ)

ไม่มีการวิจัยใดที่ทำได้โดยปราศจากปัญหาการวิจัย

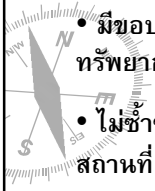
แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย

1. เอกสาร ตำรา บทความ บทความคัดย่อ งานวิจัย หรือรายงานวิจัยของผู้อื่น
3. ปัญหาในการทำงาน ประสบการณ์หรือความสนใจ
4. ข้อเสนอของผู้รู้ ผู้ชำนาญ
5. แหล่งทุนวิจัย
6. อื่นๆ ได้แก่ เวทีสัมมนา อภิปราย

ลักษณะที่ดีของปัญหาการวิจัย

- มีความสำคัญและประโยชน์ ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- สามารถหาข้อมูลหรือยุติได้
- มีขอบเขตที่เหมาะสมแก่ความสามารถ และทรัพยากร
- ไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยอื่น ด้านประเด็นปัญหา สถานที่ ประชากร และวิธีการศึกษา

ขั้นตอนการเลือกปัญหาการวิจัย

1. เขียนปัญหา หรือคำถามที่อยากรู้คำตอบ ทุกข้อ
2. เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา จากมากไปหาน้อย
3. พิจารณาปัญหาลำดับต้นๆ ตามประเด็น :
  - 3.1 หาข้อมูลยุติได้ ?
  - 3.2 ขอบเขตเหมาะสมกับความสามารถและ ทรัพยากร อุปกรณ์ต่างๆ ?
  - 3.3 ซ้ำซ้อนกับผู้อื่น (ประเด็นปัญหา สถานที่ ประชากร และวิธีการศึกษา)?

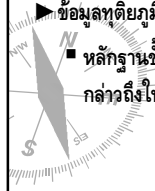
การตั้งชื่อเรื่อง (Research Title)

- ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ กะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมปัญหาที่จะศึกษาทั้งหมด ไม่ขัดแย้งกับเนื้อหาที่จะทำวิจัย
- ตอบว่า ศึกษาปรากฏการณ์หรือตัวแปรอะไร กับใคร ที่ไหน หรือเมื่อไร (ถ้าเกี่ยวกับเวลา)

ข้อมูลในการวิจัย

- ▶ ข้อมูลปฐมภูมิ
  - หลักฐานชั้นต้นเกี่ยวกับกฎหมายเรื่องต่างๆ ด้วยกฎหมาย คำพิพากษา
- ▶ ข้อมูลทุติยภูมิ
  - หลักฐานชั้นรองเกี่ยวกับกฎหมายเรื่องต่างๆ ด้วยกฎหมายที่ถูกกล่าวถึงในเอกสารอีกชั้นหนึ่งที่ใช้การ ยกมาอ้างอิงทั้งหมด

ข้อมูลในการวิจัยทางนิติศาสตร์

- ▶ วัตถุประสงค์ (ไทย/ต่างประเทศ รวมถึงอนุสัญญา และความตกลงระหว่างประเทศ)
- ▶ คำพิพากษา คำตัดสิน คำชี้ขาด (ศาลภายใน และศาลระหว่างประเทศ, อนุญาโตตุลาการ)
- ▶ ตำรากฎหมาย งานวิจัยทางกฎหมาย
- ▶ บทความ (ความเห็นนักวิชาการ)

ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลในการวิจัย

- ▶ ควรหลีกเลี่ยงการใช้ข้อมูลทุติยภูมิในบางกรณี
- ▶ ข้อมูลทุติยภูมิในที่แห่งหนึ่งอาจจะเป็นข้อมูลปฐมภูมิในอีกกรณีหนึ่ง หรือ ข้อมูลปฐมภูมิในกรณีหนึ่งอาจจะเป็นข้อมูลทุติยภูมิในอีกกรณีหนึ่งก็ได้
  - เช่น บทความเรื่องกฎหมายชลประทาน ของ ศ. ไกรสี นิมมานเหมินท์ ที่อ้างถึงเรื่องกฎหมายผังรายศาสตร์ ถือเป็นหลักฐานปฐมภูมิสำหรับผู้ที่ศึกษาความเห็นของนักสังคมวิทยาที่มีต่อกฎหมายโบราณ แต่ถือเป็นหลักฐานทุติยภูมิหากต้องการศึกษาถึงกฎหมายผังรายศาสตร์

ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล

- ▶ การทำความเข้าใจข้อมูลทางกฎหมายจำเป็นต้องเข้าใจบริบททางสังคมก่อน
- ▶ ต้องเข้าใจนิติวิธีในระบบกฎหมายที่เราจะศึกษา
- ▶ ต้องไม่ลืมพิจารณาเรื่องพลวัต การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย

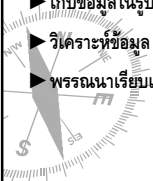
จะทำวิจัยในรูปแบบใด

- ▶ เชิงคุณภาพ
  - วิจัยเอกสาร
  - วิจัยมานุษยวิทยา
  - วิจัยโดยจัดกลุ่มสนทนา focus group
  - วิจัยจัดสัมภาษณ์เจาะลึก
- ▶ เชิงปริมาณ

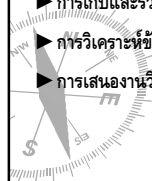
ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ

- ▶ กำหนดปัญหางานวิจัย
- ▶ กำหนดขอบเขตงานวิจัย
- ▶ การทบทวนวรรณกรรม
- ▶ เก็บข้อมูลในรูปแบบอื่น (สังเกต สัมภาษณ์ จัดกลุ่มสนทนา)
- ▶ วิเคราะห์ข้อมูล
- ▶ พรรณนาเรียบเรียงและนำเสนองานวิจัย

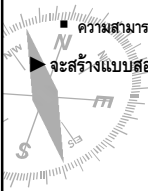
ขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ

- ▶ การรวบรวมข้อมูลเอกสาร
- ▶ การกำหนดระเบียบวิธีวิจัย
- ▶ การสร้างเครื่องมือวิจัย
- ▶ การเก็บและรวบรวมข้อมูล
- ▶ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ▶ การเสนองานวิจัย

ประเด็นพิจารณาในการสร้างเครื่องมือวิจัย

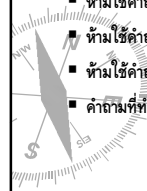
- ▶ จะเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างอย่างไร
  - งบประมาณในการทำวิจัย
  - ความแตกต่างของข้อมูล
  - ความครอบคลุมประเด็นปัญหา
  - ความสามารถในการจัดการคน

- ▶ จะสร้างแบบสอบถามแบบใด

ประเด็นพิจารณาในการสร้างเครื่องมือวิจัย

- ▶ จะสร้างแบบสอบถามแบบใด
- ▶ ปลายปิด / ปลายเปิด / ผสม
- ▶ ข้อควรระวัง
  - ห้ามใช้คำถามนำ
  - ห้ามใช้คำถามซ้อนคำถาม
  - ห้ามใช้คำถามปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ
  - คำถามที่ทำให้ผู้ตอบเกิดความลำเอียง

จุดหมายของการทำวิจัยทางนิติศาสตร์

- ▶ วิจัยสร้างองค์ความรู้
- ▶ วิจัยประยุกต์
  - เพื่อแก้ไข ปรับปรุง ยกเลิก ตรากฎหมาย
  - เพื่อตีความกฎหมาย
  - หาคำตอบมาใช้ในการบริหารงานยุติธรรม
- ▶ วิจัยรูปแบบเฉพาะ

ขั้นตอนการวิจัยทางนิติศาสตร์

- ▶ กำหนดปัญหาทางวิจัย
- ▶ กำหนดขอบเขตงานวิจัย
- ▶ การทบทวนวรรณกรรม
- ▶ เก็บข้อมูลเชิงสถิติ(หากมี)
- ▶ วิเคราะห์ข้อมูล
- ▶ พรรณนาเรียบเรียงและนำเสนองานวิจัย

